

Fábri Zoltán 100 (Gyűjteményes kiadás I.)

Körhinta, 1955. Szereplők: Törőcsik Mari, Soós Imre, Szirtes Ádám. 90 perc.
Hannibál tanár úr, 1956. Szereplők: Szabó Ernő, Kiss Manyi, Greguss Zoltán. 88 perc.

Édes Anna, 1958. Szereplők: Törőcsik Mari, Mezey Mária, Fülöp Zsigmond. 84 perc.

Két félidő a pokolban, 1961. Szereplők: Sinkovits Imre, Garas Dezső, Márkus László. 120 perc.

Forgalmazó: Magyar Nemzeti Filmapal – Filmarchívum Igazgatóság.

Fábri Zoltán születésének centenáriuma méltó módon jelent meg filmjei gyűjteményes kiadásának első doboza. A négy filmet, egy extra lemezt és kísérfüzetet tartalmazó kiadvány külső megjelenésében is szép, a füzet informatív, az extra tartalom sokszínű (ráadásul minden angolul is elérhető, így a vállalkozás a nemzetközi piacon is versenyképes), a legszebbek azonban a digitálisan restaurált képpel és hanggal közreadott filmek. Nem túlzás azt

állítani, hogy újranézésükkor olyan érzésünk lehet, mint ha a bemutatón ülénk egy premiermoziban. Pedig igen régi, hatvan év körüli művekről van szó. Hogy mit sem avultak, az a gondos restaurálás mellett Fábrinak köszönhető: első, s talán legjelentősebb, de biztosan legegységesebb stílus-korszakának legmaradandóbb filmjei kerültek a válogatásba, a *Körhinta*, a *Hannibál tanár úr*, az *Édes Anna* és a *Két félidő a pokolban*. Az 1955 és 1961 közötti igen intenzív pályaszakaszról így csak a rendezőre kevésbé jellemző vígjátéki kitérő, a *Bolond április*, valamint a korai stílushoz kapcsolódó, ám az akkori filmek értékétől elmaradó *Dúvad* hiányzik a reprezentatív összeállításból. A *Két félidő...-t* követő *Nappali sötétséggel* pedig már új korszak kezdődik a magyar film történetében és Fábri életművében egyaránt.

A négy film közül az első három különös erővel kép-

viseli Fábri művészetének szerzői kézjegyét, az expresz-szionista stílust. A *Két félidő...* már visszafogottabb, s ezáltal modernebb fogalmazásmódot mutat, noha ebben is erősek a fény-árnyék kontrasztok, sokszor váratlanok a nézőpontok, dinamikusak a plánváltások. S ennek a filmnek annyiban is sajátos a helyzete, hogy nem irodalmi mű nyomán készült – egyetlenként Fábri jelentősnek tekinthető munkáinak sorában. Az viszont mind a négy filmet – és az életmű valamennyi darabját – összekapcsolja, hogy bennük a rendező alaptémájáról, a hatalomnak, a történelemnek kiszolgáltatott kisember drámájáról mesél. Megtekintésükkor mégsem az egyébként fontos – és máig aktuális – jelentésre figyelünk elsősorban, hanem különös módon az ismerős képekre, amelyek miatt felejthetetlenek ezek a filmek: a körhinta és a lakodalmi tánc szédületére, az amfiteátrumi nyomasztó

magányra, Anna lázalmára, a sivar focipályára. Egy rendezői életműben a gondolatiság mellett legalább annyira fontos – ha nem fontosabb – bizonyos képek, beállítások, jelenetek emlékezetünkbe égett nyoma, akár jelentésük, kontextusuk nélkül, mintegy emblémajaként az alkotói látásmódnak. S ilyenekből e négy filmben jónéhány akad. Mindezek most újra megerősödhetnek bennünk – a filmek első nézőiben pedig, mert hogy a kiadványnak köszönhetően remélhetőleg számosan akadnak ilyenek is, felejthetetlen emlék(kép)ként születhetnek újjá.

Külön bekezdést igényel az extralemez gazdag tartalma. A próbafelvételek nemcsak „filológiai” érdekességet nyújtanak, hanem felhívják a figyelmet a színészi tehetségen túl a rendező szereposztói éleslátására is. A két korabeli híradó lakonikusan, ám annál sokat mondóbban írja le a filmek készítési körülményeit: 1955 újra az ötvenes évek elejét idéző bornírt politikai hangulatát, illetve az 1956-os forradalom előhangját. Az újonnan forgatott anyagok riportalanyai pedig a restaurálás műhelyitkai mellett a mozi iránti szeretetükről és tiszteletükről is vallanak. Legalább annyira jó nézni és hallgatni őket, mint a régi magyar filmeket.

Extrák: *Körhinta* próbafelvételek, Békekölcson (Magyar Filmhíradó, 1955/39/6), *Hannibál tanár úr* próbafelvételek, *Hannibál tanár úr* előzetes, Rajk László és társai temetése (Magyar Filmhíradó, 1956/41/9), *Édes Anna* próbafelvételek, A Filmarchívum és a Filmlabor kulisszái mögött (*Körhinta* restaurálás), „Repülünk, Mari!” – Szabó István Fábri Zoltánról, *Hősök voltak* – Csukás Sándor operatőr Fábri Zoltánról és Szécsényi Ferencről, *A szabadság légömbjei* (kísérfüzet, összeállította: Fazekas Eszter).

GELENCSÉR GÁBOR

Batman Kétarc ellen

Batman vs. Two-Face – amerikai, 2017.
Rendezte: Rick Morales. Forgalmazó: Warner Home. 72 perc.

A gothami főügyészből vérszomjas maffiózóvá lett Harvey Dent, azaz Kétarc karaktere nem sokkal a sorozat indulása után mutatkozott be a Batman-képregényekben. Harminc éven át mindazonáltal csak epizodistaként, alkalmanként feltűnő, meglehetősen súlytalan figuraként kezelték az írók. Nem csoda: a Dr. Jekyll által inspirált Dent aljas gazember és tragikus hős egy személyben, a Batman-kánon egyik legárnyaltabb figurája nemigen illett az ötvenes-hatvanas évek kisiskolásoknak szóló szuperhőskalandjaihoz. Éppen ezért tűnik bizarr választásnak a főgonosz szerepére egy olyan rajzfilmben, amely a parodisztikus Batman-tévésorozat újkeletű internetes népszerűségét aknázza ki (*A köpenyes lovagok visszatérnek* című előzményről a *Filmvilág* 2017/01. számába írtam).

A vállaltan vígjátéki hangvétel miatt nem is Dent klaszszikus eredettörténete jelenik meg a filmben. Nincs szó bántalmazó családról, lelki betegségekről, a bűnözőkkel vívott eredménytelen küzdelemről és a tárgyaláson arcba fröccsentett kénsavról. Mindezek helyett a Joker bandá-

jából kiszípkázott „gonosz-ság-esszencia” a felelős Dent torzulásáért, az ostobácska felütés után pedig rögtön alább is adunk az elvárásainkból. A *Batman Kétarc ellen* legfeljebb annyira tud szórakoztató lenni, amennyire a főhős atyáskodó kiszólásai, Robin szóviccei és a mókás mellékalakok azzá tudják tenni. A Batman-rajongóknak bizsergető érzés viszontlátni az 1966-os tévésorozatban debütált mesterbűnözőt, a bibliofil hajlamú Könyvmolyt, de ez is sekélyes mulatság. A legnagyobb csalódást maga Kétarc okozza, akivel kapcsolatban felmerül ugyan, hogy az őt ért baleset valójában csak felszabadította a benne szunnyadó pszichopátát, az írók azonban valósággal menekülnek attól, hogy akár csak ezt végiggondolják. Pedig értő kezekben Harvey Dent Batman torz tükörképévé válik, aki a törvény megszállott védelmezőjeként Bruce Wayne-nel szemben arra a belátásra jut, hogy szörnyetegek között csak egy másik szörnyeteg tehet rendet. Tudatosan lép a bűn útjára, ám törekeny pszichéje képtelen feldolgozni, amit ott talál. Pszichológiai érdeklődésű olvasók bizvást fordulhatnak a legjobb Kétarc-képregényekhez, a friss rajzfilm viszont nem nekik készült.

Extra: A DC-animációk reklámja.

KRÁNICZ BENCE

A halászkirály legendája

The Fisher King – amerikai, 1991.
Rendezte: Terry Gilliam. Szereplők: Jeff Bridges, Robin Williams, Ammanda Plummer. Forgalmazó: Bontonfilm. 132 perc.

Terry Gilliam a Monty Python felbomlása után hamar bizonyította, hogy önállóan is képes maradandót alkotni, forgasson bár disztópikus drámát (*Brazil*, *12 majom*), vagy vicces időutazós fantasyt (*Időbanditák*), a horrorral és vígjátékkal egyaránt kokettáló mesefilm (*Grimm*) vagy drogfilm (*Félelem és reszketés Las Vegasban*). A műfajilag színes életművet a sajátos humor és látásmód köti össze, amelyben *A halászkirály legendája* ritkábban hivatkozott tétel ugyan, pedig legalább annyira egyedi film, mint többi.

A *halászkirály legendája* ki-válóságát az adja, hogy Gilliam bátran nyúl a hollywoodi dramaturgia tucatmegoldásaihoz, és oldja fel őket a saját víziójában: a „vígjátéki férfimelodráma” korántsem tekinthető Jack Lucas (Jeff Bridges), a sikeres és arrogáns rádiós műsorvezető, egy meggondolatlan kommentjével értermi tömegmészárlást robbant ki. Az események hatására megtörik, és bűntudatától menekülve a hajléktalanok világába keveredik.

Ott találkozik Parryvel (Robin Williams), akinek a felesége a lövöldözés egyik áldozata volt, és most Jackhez hasonlóan a múlt elől menekül. Találkozásukból barátság kerekedik, és lassan megtanulják, hogy mit jelent áldozatot hozni egy másik emberért.

A film erényei, mint a legtöbb Gilliam-filmnél, ezúttal sem annyira a konkrét sztoriban, hanem a furmányos megvalósításban rejlenek. A démonaikkal küzdő két férfi történetét a rendező egy allegorizált, mágikus New York-i színtérbe helyezi. A kompozíciókat torzítja és a képeket szokatlan kameraállásokkal szürreálisá teszi, míg máskor a fényjátékai révén a jelenetek expresszionista hatásúvá válnak. Mindezek mögött azonban nem komoly és zord szerzői vízió húzódik meg, hanem egy sokárnyalatú érzékenység, amely a másik ember iránti felelősség fájdalmát sok humorral és iróniával mutatja be. A *Halászkirály* azért lesz rendkívül szórakoztató és szellemes, mert nem fél kicsit a feje tetejére állítani a dolgokat. Williams és Bridges tökéletesen eltalálták a szerepüket, de minden egyes karakter – legyen az a hermafrodita hajléktalan vagy egy tolószékes Tom Waits – egyedülállóan emlékezetes.

Extrák: Semmi.

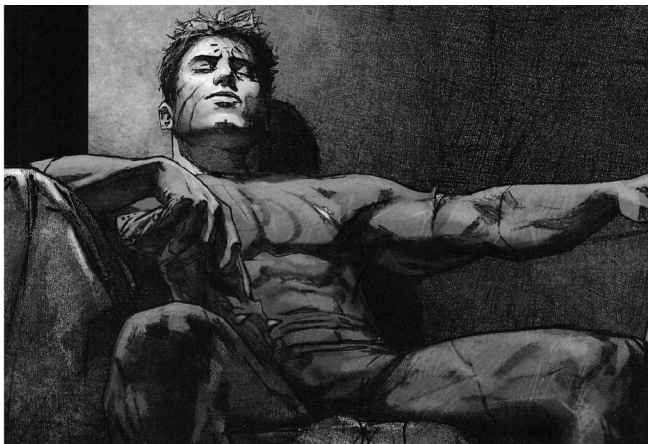
HORÁNYI PÉTER

Fenegyerek fénykora

Brian Michael Bendis író 18 évi közös munka után igazolt át a Marvel kiadótól a DC-hez. Döntése érthető, a Marvelnél jóformán mindent megírhatott, amit csak akart. Most, hogy ottani életműve lezárult, már kijelenthető, hogy legnagyobb sikerű sorozata a kétezres évek közepén megjelent *Fenegyerek* volt, ez a lélektanilag és szociológiailag egyaránt megalapozott, okos, komplex szuperhősnoir, amely eleinte a krimi, később egyre inkább a gengsztertörténet zsáneréhez került közel. Ha filmes párhuzamot keresünk, nem túlzás a *Fenegyereket* a *Dróttal* együtt emlegetni. Magyarul ezek a történetek az utóbbi évektől jelennek meg, az új kötetben éppen a Vezér tér vissza, akit nemrég saját fia és felesége próbált eltenni láb alól. A maffiózó most egyszer és mindenkorra leszámolna Fenegyerekkel. Az erkölcsi kérdésekről, hatalmi játszmákról, sőt párkapcsolati dinamikákról szóló sztori Alex Maleev sűrű, fojtogató atmoszférát teremtő képei miatt szinte zsigeri hatást vált ki – Bendisék *Fenegyereke* kihagyhatatlan darab, a szuperhősműfaj kortárs csúcsa.

Brian Michael Bendis – Alex Maleev: Fenegyerek – Hatalomátvétel. Színes, puhafedeles, 112 oldal. Kiadó: Kingpin.

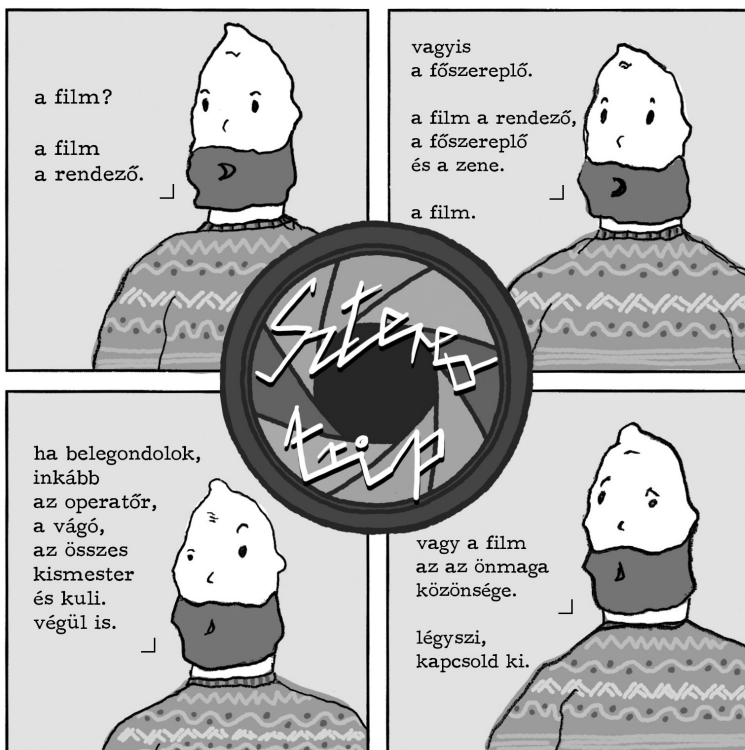

VÁMPÍRVADÁSZOK AFRIKÁBAN

Az olasz *Dampyr* sorozat új kiadójának bevált a rendezvényes és könyvesbolti terjesztés, ezért a *Dylan Dog* mellett ezzel a *fumettóval* is hosszabb távon terveznek. A kétrészes *A csontvázak partjával* vissza is kanyarodtak a kezdetekhez, az eredeti széria 6-7. epizódját fordították le. Ez nem zavarja az olvasást: a *Dampyr*, miként élőhalottakból és félvámpirokból toborzott szereplőgárdája, bizonyos tekintetben időn kívül áll, csak a karakterek viszonyaiból derül ki, hogy hőseink nem olyan rég verődtek össze.

Az aktuális fenyegetést egy Namíbiában rejtőzködő vérszívó jelenti, aki gyémántbányájában sanyargatja az uralma alá került szerencsétleneket. Az embereken élősködő vámpírfigurája a helyszín miatt az afrikaiakat kizsákmányoló fehér emberrel kerül párhuzamba, az író, Mauro Boselli azonban tartózkodik a helyi társadalmi viszonyok mélyebb elemzésétől, és inkább a véres leszámolásokra koncentrál. Ez utóbbihoz a főhős, Harlan és társai kéretlen segítséget kapnak a namíbiai térség fekete ősvámpírjától. A kevés meglepetést tartogató akcióhorror leginkább az aprólékos, realiztikus rajzok miatt érdemes elolvasni. Maurizio Dotti nemcsak az ár-

LÉNÁRD LÁSZLÓ KÉPREGÉNYE

nyékokat, fényeket használja virtuóz módon, hanem az arczórteket, frizurák és különféle ruhaanyagok ábrázolását is nagy kedvvel oldotta meg, kezdő grafikusok rengeteget tanulhatnak tőle.

Mauro Boselli – Maurizio Dotti: Dampyr – A csontvázak partja. Fekete-fehér, puhafedeles, 188 oldal. Kiadó: Frike.

MÉG EGY VÁMPÍR

Nem számoltam meg, de az utóbbi pár évben alighanem Koska Zoltán készítette el a legtöbb képregényoldalt fiatal alkotóink közül. Legújabb füzetének már a címe is mutatja, hogy tét nélküli „örömképregényről” van szó. A *Wéregző Walken Wámpír Wejtélye*ben a legutóbbi Koskaművekben megismert debil nyomozócsapat tér vissza, hogy összefussanak a vámpírrá vált, esetleg csak vámpírnak öltözött Christopher Walkennel. A habkönnyű kergetőzésből álló sztori leginkább a jeles színész előtt tett főhajtásként értelmezhető, valamint bizonyítja,

hogy Koska a cikkírással töltött csütörtök délelőttömből is szórakoztató képregényt tudna csinálni. Lelkesedése és formaérzéke előtt le a kalappal, de nem elég szigorú szerkesztője saját magának: ezt a viccet nem sok értelme volt negyven oldalra húzni. Alig várom, hogy Koska Zoltán igazi történetmesélő képregényt készítsen, és ne kocsmai beszélgetésekben felmerülő poénokra pazarolja kivételes tehetségét.

Koska Zoltán: A Wéregző Walken Wámpír Wejtélye. Fekete-fehér, irkatúzott, 44 oldal. Szerzői kiadás.

ÚJ STRIPEK A FILMVLÁGBAN

Dudás Győző sorozata után 2018-ban Lénárd László képregényeit közöljük a *Papírmози* rovatban. Az író-rajzoló nem feltétlenül egyes filmekre koncentrál, inkább a mozgókép működéséről, a filmek iránti rajongásról szóló, vicces képsorokat ígér. Ezeket a digitális *Filmvilág* olvasói színesben is láthatják, a színezés Koska Zoltán munkája.

KRÁNICZ BENCE